

درس فارغ فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: تتمه احکام غسل

موضوع جزئی: حکم اجتماع اغسال متعدده بر مکلف

سال تحصیلی: ۱۴۰۲-۱۴۰۱

تاریخ: ۷ آبان ۱۴۰۱

مصادف با: ۳ ربیع الثانی ۱۴۴۴

جلسه: ۲۰

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد و آله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته

عرض شد که به نظر مرحوم سید (ره) اگر شخص هنگامی که غسل می‌کند یکی از غسل‌های واجب را نیت کند، اقوی این است که از همه غسل‌هایی که به ذمه‌اش است، کفایت خواهد کرد، هرچند که در عین حال که غسل جنابت نیز از جمله آن غسل‌هاست، آن غسل واجب را که نیت کرده است، غسل جنابت نباشد [، یعنی با اینکه غسل جنابت نیز در زمره غسل‌هایی است که بر ذمه شخص است، لکن او غسل جنابت را نیت نکرده است، بلکه غسل واجب دیگری را نیت کرده است]. البته در این صورت، غسلی که شخص انجام می‌دهد فقط نسبت به همان غسلی که نیت کرده است، امثال خواهد بود؛ هرچند که از همه اغسال کفایت خواهد کرد.

نکته: از اطلاق کلام مرحوم سید (ره) استفاده می‌شود که فرقی نیست که غسل واجبی که شخص نیت کرده است، غسل جنابت باشد یا غسل واجب دیگری باشد.

عرض شد که در رابطه با بحث مذکور، در دو مقام بحث می‌شود؛

مقام اول، این است که مکلف، غسل جنابت را نیت کرده است؛ در حالی که اغسال واجبه دیگری نیز بر ذمه اوست و او در هنگام غسل کردن از آن اغسال غافل بوده است، سؤال این است که آیا غسلی که او به نیت جنابت انجام می‌دهد مسقط اغسال دیگر نیز می‌باشد یا مسقط اغسال دیگر نمی‌باشد؟

مقام دوم، این است که شخص، غسل واجبی غیر از جنابت را انجام بدهد، مثل اینکه غسل مس میت کند یا غسل حیض کند و در عین حال اغسال واجبه دیگری، مثل جنابت و غیر آن نیز بر ذمه‌اش باشد، سؤال این است که آیا غسلی که او انجام داده است، مسقط آن اغسال واجبه‌ای که در هنگام غسل کردن از آنها غافل بوده است و آنها را نیت نکرده است، خواهد بود یا مسقط آن اغسال نخواهد بود؟

در جلسه گذشته مقام اول بررسی شد و گفته شد که ظاهر این است که فقها بر اینکه غسل جنابت، مسقط اغسال واجبه دیگر می‌باشد، تسالم دارند هرچند که غسل کننده هنگام غسل کردن آن اغسال را نیت نکرده باشد، بلکه گاهی بر کفایت غسل جنابت از سایر اغسال، اجماع نقل شده است و قدر متیقن از روایت صحیح زراره که قبلاً به آن اشاره شد غسل جنابت است چون مورد این روایت، غسل جنابت است و گر نه معنا نداشت که غسلی که شخص انجام می‌دهد، مجزی از جنابت باشد. بنابراین، غسل جنابتی که شخص انجام می‌دهد از سایر اغسال واجبه‌ای که بر ذمه اوست نیز کفایت خواهد کرد.

در ادامه سؤالی مطرح شد و آن، اینکه آیا غسل جنابت از سایر اغسال واجبه‌ای که شخص آنها را نیت نکرده است نیز مجزی می‌باشد یا فقط در صورتی از سایر اغسال واجبه مجزی خواهد بود که آنها را نیت کرده باشد؟

در پاسخ از سؤال مذکور، عرض شد که پاسخ این سؤال، مبتنی بر عبارت «أَجْزَأُكَ غُسْلُكَ ذَلِكَ لِلْجَنَابَةِ» می باشد که باید دید «للجَنَابَةِ» که جار و مجرور است به چه چیزی تعلق گرفته است؟

اگر جار و مجرور (للجَنَابَةِ) در عبارت «أَجْزَأُكَ غُسْلُكَ ذَلِكَ لِلْجَنَابَةِ»، به «غسل» [که مصدر یا اسم مصدر است،] متعلق باشد در این صورت، روایت مذکور، بر اجزاء غسل جنابت از سایر اغسال در موردی که شخص، غسل را به نیت غسل جنابت و غیر جنابت از اغسالی که بر ذمه اش است انجام بدهد، دلالت خواهد کرد، اما آن غسل جنابت از اغسالی که نیت نکرده است، مجزی نخواهد بود زیرا در این صورت که متعلق جار و مجرور، «غسل» باشد معنایش این خواهد بود که غسلی که تو به نیت جنابت، زیارت و عرفه و غیر آن انجام بدهی از آن اغسال، مجزی خواهد بود پس چاره ای نیست که غسل کننده در هنگام غسل، همه عناوین اغسالی که بر ذمه اش است را نیت کند وگرنه غسل او از آن اغسال مجزی نخواهد بود.

اما اگر جار و مجرور، متعلق به «أَجْزَأُكَ» باشد در این صورت، معنای عبارت مذکور، این خواهد شد که غسل تو از جنابت و غیر جنابت مجزی است و کفایت می کند. در این صورت، صحیحه مذکور بر این دلالت خواهد کرد که غسل جنابتی که شخص انجام می دهد از همه اغسالی که بر ذمه اش باشد مجزی خواهد بود، هر چند که در هنگام غسل کردن، آن غسل ها را نیت نکرده باشد و از آن اغسال غافل باشد.

پس اگر جار و مجرور (للجَنَابَةِ)، متعلق به غسل باشد، غسلی که شخص به نیت جنابت انجام می دهد فقط از اغسالی مجزی خواهد بود که آنها را نیز نیت کرده باشد، ولی اگر جار و مجرور (للجَنَابَةِ)، متعلق به اجزاء باشد، غسلی که شخص به نیت جنابت انجام می دهد از همه اغسالی که بر ذمه اش باشند مجزی خواهد بود، هر چند که آنها را نیت نکرده باشد چون در این صورت، غُسل مقید به چیزی نشده است لذا از همه اغسال مجزی خواهد بود.

نظر مختار: نظر مرحوم آیت الله خویی (ره) و همچنین، نظر مختار این است که جار و مجرور در روایت صحیحه مذکور، به فعل «أَجْزَأُكَ» متعلق است و به «غسل» [که مصدر یا اسم مصدر است،] متعلق نمی باشد زیرا أَرْجَحُ این است که جار و مجرور به فعل متعلق باشد، هر چند که بتواند به مصدر یا اسم مصدر نیز تعلق بگیرد، لکن در تعارض تعلق جار و مجرور به فعل یا به مصدر و اسم مصدر، أَرْجَحُ این است که جار و مجرور به فعل تعلق بگیرد.

آیت الله خویی (ره) مثالی زده است و گفته است که اگر مولی بگوید: «أَكْرَمُ كُلِّ عَالِمٍ فِي الْبَلَدِ»، ظاهرش این است که جار و مجرور (فی البلد) متعلق به فعل «أَكْرَمُ» باشد در نتیجه، اکرام فی البلد، برای علمای شهر واجب خواهد بود، یعنی اکرام علمای شهر در صورتی واجب خواهد بود که در بلد (شهر) باشند لذا اکرام علمای شهر که در غیر شهر باشند، واجب نخواهد بود، ولی اگر جار و مجرور (فی البلد) به عالم تعلق بگیرد در این صورت، اکرام علمای شهر واجب خواهد بود مطلقاً؛ چه در بلد باشند و چه در غیر بلد باشند. بنابراین، در مانحن فیه نیز ظهور عبارت «أَجْزَأُكَ غُسْلُكَ ذَلِكَ لِلْجَنَابَةِ» در این است که جار و مجرور (للجَنَابَةِ) متعلق به فعل «أَجْزَأُ» باشد که در این صورت، غسل جنابت از سایر اغسال نیز مجزی خواهد بود، هر چند که آنها را نیت نکرده باشد و از آنها غافل باشد و بر فرض که پذیرفته شود که عبارت «أَجْزَأُكَ غُسْلُكَ ذَلِكَ لِلْجَنَابَةِ»، ظهور در تعلق جار و مجرور به فعل «أَجْزَأُ» ندارد و گفته شود که عبارت مذکور از این جهت، مجمل است، گفته می شود که ذیل این روایت صحیحه که امام (ع) فرموده است: «فَإِذَا اجْتَمَعَتْ عَلَيْكَ حُقُوقُ أَجْزَأِهَا عَنْكَ غُسْلٌ وَاحِدٌ»، صدر روایت را تفسیر می کند [و لذا صدر روایت مجمل نیست] زیرا منظور از «حقوق» که در ذیل این روایت آمده است؛ اغسال متعدده ای است که بر ذمه مکلف است و تعبیر «غسل واحد» که در ذیل روایت آمده است مُحَلِّی به الف و لام نیست تا گفته شود که مقصود از غسل، همان غسلی که در صدر روایت ذکر شده است که ممکن است

مَجْمَل باشد، بلکه این تعبیر، نکره است و مقتضای اطلاق آن، این است که غسل جنابت از سایر اغسال نیز مُجْزِی باشد، چه در هنگام غسل کردن، آنها را نیت کرده باشد و چه آنها را نیت نکرده باشد^۱.

«الحمد لله رب العالمين»

۱. سید ابوالقاسم، موسوی خویی، موسوعة الإمام الخوئی، ج ۷، ص ۵۵.